

KVALITETSDEKLARATION

Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC)

Ämnesområde

Levnadsförhållanden

Statistikområde

Levnadsförhållanden

Produktkod

LE0101

Referenstid

2017

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	3
1.2 Statistikens innehåll	4
1.2.1 Objekt och population	4
1.2.2 Variabler	4
1.2.3 Statistiska mått	5
1.2.4 Redovisningsgrupper	5
1.2.5 Referenstider	6
2 Tillförlitlighet	6
2.1 Tillförlitlighet totalt	6
2.2 Osäkerhetskällor	7
2.2.1 Urval	7
2.2.2 Ramtäckning	7
2.2.3 Mätning	8
2.2.4 Bortfall	9
2.2.5 Bearbetning	10
2.2.6 Modellantaganden	10
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	10
3 Aktualitet och punktlighet	10
3.1 Framställningstid	10
3.2 Frekvens	10
3.3 Punktlighet	11
4 Tillgänglighet och tydlighet	11
4.1 Tillgång till statistiken	11
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	11
4.3 Presentation	11
4.4 Dokumentation	11
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	12
5.1 Jämförbarhet över tid	12
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	13
5.3 Sam användbarhet i övrigt	13
5.4 Numerisk överensstämmelse	13
Allmänna uppgifter	15
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	15
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	15
C Bevarande och gallring	15
D Uppgiftsskyldighet	15
E EU-reglering och internationell rapportering	15
F Historik	16
G Kontaktuppgifter	16
Bilaga 1. Variabelinnehåll	17

Statistikens kvalitet

1 Relevans

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Det huvudsakliga syftet med statistiken inom Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC) är att belysa social välfärd och levnadsförhållanden för olika grupper i befolkningen inom ett antal områden. Inom undersökningen jämförs olika gruppers levnadsförhållanden inom områdena boende, ekonomi, fritid, hälsa, medborgerliga aktiviteter, sociala relationer, sysselsättning och trygghet. Den redovisade statistiken används till att jämföra levnadsförhållanden under ett aktuellt år mellan grupper (t.ex. män och kvinnor) men också för att göra tidsseriestudier och se ifall levnadsförhållandena har förändrats under en viss tidsperiod.

Från och med referensåret 2008 används European Statistics on Income and Living Conditions (SILC) till att presentera internationella jämförelser avseende inkomst och levnadsförhållanden i Sverige och andra länder inom EU samt länderna Norge, Schweiz och Island. Statistiken inom SILC används med andra ord både för jämförelser av levnadsförhållanden inom Sverige tillsammans med ULF men även som underlag för internationella jämförelser.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Statistiken utgör underlag för bland annat planering och utvärdering av offentlig verksamhet, samhällsdebatt och forskning. Genom åren har exempelvis Boverket, Naturvårdsverket och Myndigheten för delaktighet använt sig av statistiken från ULF. Dessa myndigheter använder emellanåt fortfarande ULF som underlag för sina egna verksamheter. Dessutom finns ett användarråd med extern representation som tar ställning till verksamhetsplaner och uppnådda resultat. I användarrådet ingår representanter från Arbetsmarknadsdepartementet, Finansdepartementet, Socialdepartementet, Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Konsumentverket, Myndigheten för delaktighet, Sveriges kommuner och Landsting samt Institutet för social forskning (SOFI).

SILC används i första hand av forskare från olika europeiska länder. Det är i första hand ekonomiska variabler som är av intresse och SILC - variablerna används till att analysera exempelvis skillnader mellan länder beträffande materiell fattigdom och inkomstnivåer.

Användarna av ULF/SILC är dels i behov av aktuella uppgifter kring levnadsförhållanden för jämförelser mellan olika grupper men också statistik som avser längre tidsperioder för ändamålet att utvärdera hur levnadsförhållandena har förändrats över tid.

En del användare efterfrågar detaljerad variabeldokumentation som inbegriper variablernas jämförbarhet över tid, förändringar i svarsalternativ eller frågedefinition från ett år till ett annat och en del övrig information som kan behövas för exempelvis en forskare i deras arbete med att analysera levnadsförhållandena i Sverige.

1.2 Statistikens innehåll

Målstorheterna som skattas i undersökningen är olika variabler som mäter levnadsförhållanden. Det kan t.ex. handla om att mäta hur många personer som inte har tillgång till ett fritidshus eller hur stor andel av befolkningen som är rädda för att gå ut på kvällen. Mer information om variablerna som ingår inom respektive ämnesområde finns i Bilaga 1.

1.2.1 Objekt och population

Intressepopulationerna utgörs för ULF av personer i Sverige som är 16 år och äldre och för SILC av personer i Sverige som är 17 år och äldre.

Målpopulationerna utgörs av personer som är folkbokförda i Sverige i dessa åldrar enligt Registret för totalbefolkningen (RTB). Målpopulationerna täcker inte helt och hållet in intressepopulationerna. Personer som tillfälligt bor och arbetar i Sverige samt även asylsökande och papperslösa utgör exempel på grupper som ingår i intressepopulationen men inte i målpopulationen eftersom de inte är folkbokförda och därför inte ingår i RTB. Interesse- och målpopulationerna kan dock anses stämma väl överens då det stora flertalet individer i intressepopulationerna ingår i målpopulationerna.

Såväl observationsobjekt som målobjekt utgörs av individer i ULF. I SILC utgörs observationsobjekten av individer medan målobjekten utgörs av både individer och hushåll. Uppgifterna om hushåll ges av respektive individ som blir utvald att svara för ett helt hushåll. Därmed är antalet hushåll lika stort som antalet individer när man betraktar individer och hushåll som målobjekt.

1.2.2 Variabler

Användarna är intresserade av frågor inom social välfärd och levnadsförhållanden för Sveriges befolkning. För att nämna några exempel på intressevariabler kan nämnas motionsvanor i befolkningen, andelen med bra hälsa och hur många som är trångbodda.

Observationsvariablerna utgörs av svaren på intervjufrågorna i frågeformuläret. Utifrån dessa härleds sedan de målvariabler som ingår i det slutgiltiga observationsregistret. Flera frågor kan ibland ligga till grund för en enskild målvariabel vilket innebär att det förekommer skillnader mellan observationsvariabler och målvariabler. För att skatta målvariabeln trångboddhet används svaren från frågor om antalet personer respektive antalet rum i bostaden där svaren från dessa två frågor utgör observationsvariablerna. Mätningen av trångboddhet är ett exempel på där det föreligger en skillnad mellan en observationsvariabel och en målvariabel.

Målvariablerna är i stort sett identiska med intressevariablerna. Det kan finnas skillnader mellan mål- och intressevariabler som består i att en fråga inte helt och hållet täcker in det som användarna är intresserade av. Interessevariabeln kan exempelvis avse alla i den vuxna befolkningen som motionerar i vilken form som helst. Målvariabeln avgränsas till att täcka in motionsvanor utomhus eller i någon inomhusanläggning (inklusive eget gym hemma) och frågan om motionsvanor fångar därmed inte in de som motionerar i hemmet utan gymredskap. Målvariabeln täcker därmed inte helt intressevariabeln.

Statistiken är uppdelad på ett antal ämnesområden, så kallade komponenter. Varje komponent består av en grupp med detaljerade variabler.

I ULF ingår varje år komponenterna boende, ekonomi, hälsa och sysselsättning medan komponenterna arbetsmiljö, fritid, medborgerliga aktiviteter, sociala relationer och trygghet roterar och byter plats mellan statistikredovisningarna.

I SILC ingår varje år komponenterna boende, ekonomi, hälsa och sysselsättningen i det som kallas för kärndelen. Fördjupningarna har varit inriktade mot exempelvis materiell fattigdom, sociala relationer och för år 2017 genomfördes en fördjupning med inriktning på hushållens konsumtion tjänster respektive tillgångar/förmögenheter.

För mer information om variabelinnehållet under respektive komponent finns bilaga 1.

1.2.3 Statistiska mått

I första hand används de statistiska måtten andelar (i procent) och antal personer räknat i tusental med en viss egenskap inom respektive ämnesområde. För ekonomivariabler används även statistikmåtten medelvärde och median. Dessutom beräknas statistikens osäkerhet med hjälp av standardavvikelser.

1.2.4 Redovisningsgrupper

I statistiken finns flera olika redovisningsgrupper. De som används i den årliga publiceringen är:

- Kön: Kvinnor, Män
- Åldersgrupper: 16 - 24 år, 25 - 34 år, 35 - 44 år, 45 - 54 år, 55 - 64 år, 65 - 74 år, 75 - 84 år samt 85 år och äldre
- Hushållstyp: Ensamstående utan barn, Ensamstående med barn, Samboende utan barn, Samboende med barn
- Utländsk bakgrund/Svensk bakgrund: Utrikes födda, Inrikes födda med två utrikes födda föräldrar, Inrikes födda med en utrikes- och en inrikes född förälder samt Inrikes födda med två inrikes födda föräldrar.

Utländsk respektive svensk bakgrund baseras på svarsuppgifter om intervjupersonens födelseland och föräldrarnas födelseland.

- Utbildningsnivå: Förgymnasial utbildning, Gymnasial utbildning, Eftergymnasial utbildning
- Kommungrupp enligt Sveriges kommuner och landstings (SKL) indelning från 2011. Följande tio grupper ingår i SKL 2011:
 1. Storstäder
 2. Förortskommuner tillorstäder
 3. Större städer
 4. Förortskommuner till större städer
 5. Pendlingskommuner
 6. Turism – och besöksnäringkommuner

7. Varuproducerande kommuner
8. Glesbygdskommuner
9. Kommuner i tätbefolkad region
10. Kommuner i glesbefolkad region

Redovisningen av kommuner och landsting i ULF/SILC är baserad på en sammanslagning av SKL - grupperna som slagits ihop till tre större grupper: Storstäder och förortskommuner, Större städer/förortskommuner till större städer/pendlingskommuner och Övriga kommuner.

För att bilda kommungrupp används registeruppgifter om personens kommuntillhörighet.

Värden för redovisningsgrupper baserat på färre än 100 intervjuer redovisas inte.

1.2.5 Referenstider

Statistikens referensår är 2017.

Datainsamlingen sker genom intervjuer fördelade över året. Härigenom erhålls årsmedeltal för de olika variablerna. Frågorna i undersökningen använder följande referensperioder förutom aktuell tidpunkt vid intervjun: senaste veckan, senaste fjorton dagarna och senaste två, tre respektive 12 månaderna.

Publiceringen av ULF avser antingen det senaste referensåret eller de två senaste referensåren. Vartannat år publiceras statistik baserat på ett referensår och vartannat år med de senaste två referensåren. Den senare publiceringen av de senaste två referensåren ersätter därmed den tidigare statistiken baserat enbart på ett referensår. Syftet med att använda de två senaste referensåren är att skapa ett större underlag för mer tillförlitliga skattningar.

För SILC publiceras endast enskilda referensår vid respektive publiceringstillfälle.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Den totala tillförlitligheten hos de redovisade statistikvärdena påverkas av ett flertal osäkerhetskällor. I avsnitt 2.2 Osäkerhetskällor görs en genomgång av dessa källor och deras konsekvenser. Av de osäkerhetskällor som finns i undersökningen finns endast beräkningar av storleken på urvalsfelet medan storleken på övriga osäkerhetskällor inte finns redovisade.

Urvalsfelet beräknas med hjälp av standardavvikelser och redovisas i tabellerna som publiceras.

Skattningsförfarandet i ULF/SILC utgår ifrån undersökningens design som är ett stratifierat obundet slumpmässigt urval för ULF respektive ett nätverksurval för SILC. Förfarandet ger upphov till slumpmässig osäkerhet då ett specifikt urval av populationen undersöks. Bortfall av individer i urvalet kan ge upphov till både slumpmässiga och systematiska fel. Hjälpinformation

används i form av kalibreringsvikter för att kompensera främst för systematiska fel som uppstår som ett resultat av bortfall.

2.2 Osäkerhetskällor

De osäkerhetskällor som bedöms bidra mest till de redovisade statistikvärdena för ULF/SILC är urval, bortfall och mätning.

2.2.1 Urval

Urvalet till ULF/SILC bestod 2017 sammantaget av 20 000 individer i åldrarna 16 år och äldre som drogs ifrån Registret över totalbefolkningen (RTB). Urvalen dras som stratifierat urval med obundet slumpmässigt urval inom respektive stratum. Urvalen till ULF och SILC dras ett i taget där ramen korrigeras efter första urvalet så att en individ endast kan väljas en gång.

I ULF är urvalselementen individer och i SILC är urvalselementen hushåll. Det betyder att även de individer som tillhör samma hushåll som en individ i SILC ingår i undersökningen. Urvalet till SILC utgör därmed ett nätverksurval.

Urvalet kan anses vara representativt för målpopulationen men en viss övertäckning respektive undertäckning kan trots allt förekomma.

I ULF ingår ungefär 8 200 personer som tillsammans med SILC panel år 1 (2 900 personer) bildar underlaget som uppgår till sammanlagt 11 000 personer för tabellerna till den nationella redovisningen. Panel 1 inom SILC används i både den nationella och internationella redovisningen.

I ULF görs ett unikt urval varje år. I SILC dras varje år en ny panel som sedan deltar i undersökningen under de fyra följande åren. Det finns därför fyra delurval i SILC-urvalet där varje urval utgör en panel. De personer som 2017 ingår i SILC-panelen år 2 deltog första gången i undersökningen 2016 medan de som ingår i SILC-panelen år 3 och 4 deltog första gången i undersökningen 2015 respektive 2014. Insamlingen av urvalen till ULF och SILC sker under större delen av året.

Den slumpmässiga osäkerheten som beror på att statistiken är baserad på ett urval redovisas i form av osäkerhetstal. Osäkerhetstalen kan användas för att skapa konfidensintervall.

2.2.2 Ramtäckning

RTB utgör ramen och från denna hämtas målpopulationen. RTB uppdateras dagligen med information ifrån folkbokföringsmyndigheten (Skattemyndigheten) om födselar, dödsfall, flyttar inom landet samt in- och utvandring. Täckningsbrister i RTB utgörs av undertäckning vilken består av personer som är bosatta i Sverige men inte finns med i RTB samt övertäckning vilken består av personer som finns i RTB men ej längre är bosatta i Sverige.

Undertäckningen i RTB utgörs främst av immigranter (invandrare + hemvändare) som tillkommer i RTB med en viss eftersläpning. Övertäckningen utgörs främst av eftersläpning i rapportering av dödsfall och utvandring.

De personer som utgör övertäckning och dras till urvalet blir ofta felaktigt klassificerade som bortfall vilket kan ge systematiska fel. Sammanfattningsvis

bedöms täckningsbristerna i urvalsramen, både med avseende på under- och övertäckning, vara små och ha liten påverkan på de redovisade statistikvärdena. Problem med undertäckning och överstäckning omfattar ungefär 1 procent av urvalet/populationen.

En mer detaljerad beskrivning av övertäckning i RTB finns i rapporten [Övertäckning i Registret över totalbefolkningen – en registerstudie](#).

2.2.3 Mätning

Uppgifter till ULF/SILC samlas in av intervjuare vid SCB genom datorstödda telefonintervjuer enligt ett framtaget frågeformulär.

Urvalspersonerna intervjuas via telefon av intervjuare som är anställda hos SCB. Frågorna är inlagda i ett datorprogram och läses upp av intervjuaren som också registrerar svaren i datorn.

Fältarbetsperioden under 2017 ägde rum från vecka 5 till 49 med undantag för veckorna 25-31 då det är uppehåll i undersökningen. Det innebär att insamlingen sker under denna period i form av en första intervjuomgång som sedan kompletteras med uppföljningar i de fall intervjupersonen inte har gått att nå.

Mätfel kan ha flera källor. Intervjuaren kan missuppfatta instruktioner eller intervjupersonens svar, vilket bidrar till det systematiska felet. Intervjuarens personlighet och uppträdande kan även påverka svaren, speciellt på "subjektiva" frågor, t.ex. attitydfrågor. SCB:s utbildning för intervjuare är inriktad på att förebygga mätfel. Trots utbildningsinsatserna kan det inte uteslutas att mätfel uppstår som beror på intervjuarna. Det är dock inte känt hur stort detta fel är eftersom inga studier kring mätfel har genomförts.

För att minska effekten av mätfel tillämpas medlyssning vid intervjuer. Medlyssningen kompletteras med uppföljande bedömning, återkoppling till intervjuarna och även återkoppling till ämneskunniga på enheten för social välfärdsstatistik som vid behov korrigerar frågorna och inför ytterligare instruktioner.

Minnesfel

Uppgiftslämnarfel kan vara minnesfel vilket innebär att den som intervjuas omedvetet förvränger svaret, eller att han eller hon helt enkelt inte kan besvara frågan. De flesta av ULF/SILC-frågorna handlar om nuläget, där minnesfel inte spelar någon större roll som felkälla. Svaren på frågor av typen "Hur ofta under de senaste 12 månaderna?" kan däremot vara behäftade med minnesfel. Det finns emellertid inga beräkningar som kan visa hur stora minnesfelen är och i vilken utsträckning de kan tänkas påverka statistiken.

Fel orsakade av brist på validitet

Om en fråga inte är formulerad på ett sådant sätt att den fångar in det som ska mätas uppstår fel som har att göra med brist på validitet. Nya frågor inom undersökningen granskas av SCB:s mättekniker som ger vägledning kring hur frågorna bör konstrueras med hänsyn till hur respondenten förväntas uppfatta olika frågeformuleringar. Genom att testa och granska frågorna innan de inkluderas i undersökningen minskar risken för fel orsakade av brist på validitet.

2.2.4 Bortfall

Objektsbortfall

För 2017 års undersökning uppgick bortfallet i ULF/SILC till 47,4 procent för gruppen 16 år och äldre. Bortfallet fördelades över kategorierna:

- Ej anträffade 21,4 procent
- Avböjd medverkan/vägran 22,8 procent
- Övriga 3,2 procent

Antalet intervjuer som genomfördes under 2017 uppgick till ungefär 10 500 individer. Av dessa 10 500 intervjuer genomfördes ungefär 5 800 intervjuer inom den nationella delen av ULF/SILC som inbegriper ULF och SILC – panel 1. För tabellerna som endast avser SILC – panelerna 1 – 4, den internationella delen av undersökningen, används ungefär 11 700 personer från urvalet, varav 6 000 av dessa personer har blivit intervjuade. De som inte har blivit intervjuade ingår i bortfallet.

En deskriptiv analys av bortfallet genomförs årligen och visar bland annat att bortfallet är relativt stort bland utrikes födda och personer yngre än 34 år. Kalibreringsvikter som beaktar olika svarsbenägenhet i olika grupper används för att så långt det är möjligt korrigera för systematiska fel i skattningarna. Problem med systematiska fel kvarstår dock sannolikt även efter kalibrering.

Bortfallsfel

Systematiska bortfallsfel uppstår i skattningar om statistikvärdena skiljer sig mellan de som har svarat och de som inte har svarat. Slumpmässiga bortfallsfel uppstår till följd av att svarsmängden blir mindre än urvalet. Bedömningar av bortfallsfelets totala storlek är i allmänhet mycket svåra att göra.

Ett systematiskt bortfallsfel kan exempelvis innebära att vissa parametrar överskattas. Om en förhållandevis stor andel av de som är i åldern 65 år och äldre deltar i undersökningen, och om exempelvis boendestandarden är hög i denna grupp, riskerar man att få ett högre värde för hela befolkningen vad gäller boendestandard. En viss snedvridning av resultaten blir därmed följden om olika åldersgrupper inte är likvärdigt representerade. Det gäller även för andra gruppindelningar av befolkningen så som efter kön eller utbildningsnivå att skillnader i levnadsförhållanden tillsammans med skillnader i bortfall kan ge skevhet i skattningarna.

Partiellt bortfall

Det partiella bortfallet – att det saknas svar på enstaka frågor från intervjun – är ungefär 1-5 procent för de årligen återkommande frågorna.

Åtgärder för att minimera felet till följd av bortfall

För att minska effekten av bortfallsfel används hjälpinformation för att ta fram så kallade kalibreringsvikter. Beräkningen av vikterna har med tiden ändrats för att reducera effekten av det ökade bortfallet. Idag används mer hjälpinformation i skattningsförfarandet jämfört med tidigare.

2.2.5 Bearbetning

Vid skapandet av den statistiska databasen och vid tabellframställningar kan fel också uppstå. Felen kan bestå i att de program som används för att ta fram statistiken har innehållit felaktig programkod eller att det uppstår felaktigheter vid själva inläggningen av värden i tabellerna. För att minska risken för bearbetningsfel används checklistor i produktionen, såsom checklista för kvalitetsgranskning av framställda resultat.

Vissa uppgifter, om till exempel yrke och bransch, kodas enligt fastställda så kallade nomenklaturer. Om en kod inte kan sättas direkt i intervjun så sätts denna kod i efterhand utifrån den information som getts i intervjun. Även denna kodning är en möjlig felkälla. För att säkerställa kvaliteten i uppgifterna genomför SCB kontrollkodning av 5 procent av uppgifterna. I samband med kontrollkodningen rekoncileras, det vill säga rättas enligt ett fastsällt arbetssätt, eventuella fel som upptäcks. År 2016 uppskattades det totala kodningsfelet till ca 5 procent.

2.2.6 Modellantaganden

Vid framställningen av statistiken används kalibrerade uppräkningsvikter. I ett första steg används så kallad rak uppräkning inom strata där man antar att svarsbenägenheten är homogen inom de strata som används vid urvalsdesignen och där strata är baserade på ålder och kön. Därefter används hjälpinformation för att beräkna kalibreringsvikterna. För ULF används hjälpinformation som är baserad på ålder, kön, region, utbildning, inkomst, civilstånd, födelseland och om en urvalsperson har känt telefonnummer eller inte. För SILC används hjälpinformation som är baserade på ålder, kön, NUTS2-region, utbildning, inkomst i deciler och i belopp, civilstånd, födelseland samt uppgifter om ekonomiskt bistånd, bostadsbidrag och sjuk- och aktivitetsersättning. Utöver detta görs inga andra modellantaganden än den metodik som redovisats i 2.2.1–2.2.5 för ULF/SILC-undersökningen.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Endast slutgiltig statistik redovisas.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Framställningstiden är cirka 4 månader för referensår 2017, dvs. den första publiceringen av statistiken sker cirka 4 månader efter avslutad uppgiftsinsamling och avser ULF.

För SILC är framställningstiden drygt 9 månader och statistiken publiceras i mitten av oktober 2018 avseende referensår 2017. Eurostat publicerar SILC i regel ett par månader innan statistiken läggs ut på SCB:s webbplats.

3.2 Frekvens

Insamlingen av data till ULF/SILC genomförs löpande under ett kalenderår och publicering sker vid två tillfällen under varje år. Den ena publiceringen avser en nationell redovisning av levnadsförhållanden (ULF) medan den andra publiceringen avser indikatorer som är gemensamma med andra EU-

länder (SILC). I övrigt kan det förekomma publiceringar av tabeller, rapporter och artiklar inom vissa specifika ämnesområden eller redovisningsgrupper.

3.3 Punktlighet

Publiceringen av ULF/SILC skedde i enlighet med gällande tidsplan. Publiceringen av SILC är planerad till 16 oktober 2018.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Statistiken publiceras årligen genom pressmeddelanden, tabeller, diagram, rapporter och i statistikdatabasen. Planerad publicering redovisas i publiceringskalendern för officiell statistik. Samtliga spridningsformer nås via SCB:s webbplats, www.scb.se/ulf.

Statistikdatabasen och ULF/SILC:s webbsidor innehåller ett omfattande resultat- och tabellmaterial från ULF/SILC, www.scb.se/ulf.

Publicerade rapporter i PDF-format och artiklar finns tillgängliga via SCB:s webbplats under länken ovan. Rapporterna innehåller i regel tabeller och diagram samt såväl teknisk som kommenterande text.

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

Utöver den statistik som publiceras på SCB:s hemsida för levnadsförhållanden (se länk under avsnitt 4.4 nedan) kan användarna också beställa data som avser andra variabler eller andra redovisningsgrupper än de som ingår i den officiella publiceringen. Enheten för social välfärdsstatistik kan på begäran av en kund genomföra en specialbearbetning som består av exempelvis en länsindelning av statistikens innehåll eller en annan åldersindelning än de som presenteras på hemsidan. Det kan även förekomma att en specialbearbetning omfattar fler än två referensår för ändamålet att ta fram uppgifter om levnadsförhållanden för en mindre grupp i samhället där urvalet inte räcker för skattningar som baseras på ett eller två år. Mot en kostnad kan användaren få tillgång till specialbearbetningar av statistiken.

4.3 Presentation

Statistiken presenteras i tabeller, diagram och text.

4.4 Dokumentation

Framställningen av statistikregistret och statistiken beskrivs i *Statistikens framställning (StaF)*. Statistikens kvalitet beskrivs i innevarande dokument, Kvalitetsdeklarationen. Detaljerad information om variabler finns beskrivet i Dokumentation av mikrodata (MetaPlus). Samtliga dokumentationer finns på SCB:s webbplats, www.scb.se/ulf. Där finns även frågeformulären publicerade. Eurostat publicerar dokumentation för SILC på sin hemsida¹.

¹ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/quality>

5 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Jämförbarheten i statistiken anses vara god för de senaste åren i både ULF och SILC. De förändringar som genomförts i ULF och som finns beskrivna nedan påverkar jämförbarheten åren innan 2008 men perioden 2008 – 2017 anses utgöra en i princip obruten tidsserie. För SILC anses jämförbarheten vara god för åren 2008 och framåt medan data för åren innan 2008 är av något sämre kvalitet och därför bör användas med försiktighet.

Undersökningen genomfördes med väsentligen samma datainsamlingsmetod (besöksintervju) under perioden 1980-2005. Variabelinnehållet samt definitioner och frågeformuleringar utvecklades dock kontinuerligt under perioden. Möjligheterna till jämförelser över denna tidsperiod är goda men förändringar i definitioner och frågeformuleringar måste beaktas. Frågeformuläret var då anpassat till besöksintervju med svars kort (som intervjupersonen fick läsa) för frågor med komplicerade svarsalternativ. Telefonintervjuer gjordes dock även under denna period. År 2005 genomfördes t.ex. 26 procent av intervjuerna via telefon.

Under år 2006 genomfördes cirka hälften av intervjuerna genom besök och cirka hälften enbart genom telefonintervjuer. Det innebär att data för år 2006 bör tolkas med försiktighet.

Bytet av insamlingsmetod till delvis telefonintervjuer 2006 och fr.o.m. 2007 i full skala, innebär ändå att jämförbarheten försämrats för ett antal indikatorer även om det i regel inte är metodbytet i sig som ligger bakom detta utan snarare ändringar av frågeformuleringar och definitioner.

I ULF/SILC finns också ett antal frågor som inte ändrats i nämnvärd utsträckning med anledning av att flera användare vill kunna jämföra resultat över en lång tidsperiod. I samband med att frågeformuleringar och/eller svarsalternativ justeras kan ett tidsseriebrott uppstå. Å andra sidan riskerar man att få problem med validitet om en förändring i samhället innebär att en frågeformulering inte fångar in det man vill mäta. Med andra ord är det viktigt att anpassa frågeformuläret så att uppgiftslämnarna uppfattar en fråga på det sätt som det är tänkt. Om en fråga tolkas på ett annat sätt idag jämfört med tidigare riskerar man att få svar som inte längre är tillförlitliga och som inte heller är möjliga att jämföra med svarsdata från tidigare år.

En fråga som kan tjäna som exempel är frågan om motionsvanor varje vecka. Numera poängterar intervjuaren att även promenader på minst 30 minuter räknas som motion. Tidigare år fanns en risk för systematiska underskattningar av motionen bland individer då promenader inte räknades upp bland exemplen på motionsvanor i intervjuarinstruktionerna (även om intervjuaren ibland kunde lyfta fram promenader som exempel på motion) trots att promenader ingick i definitionen av variabeln tillsammans med exempel på motionsvanor såsom löpning, aerobics etc. i detta avseende.

I rapporten Förändringar i Undersökningarna av levnadsförhållandena 2006–2008 i serien Bakgrundsfakta för befolknings- och välfärdsstatistik, 2010:4, finns detaljerad information kring övergången från besöksintervjuer till

telefonintervjuer och vilka följder det fick för jämförbarheten över tid gällande ULF. Rapporten finns på SCB:s webbplats².

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Uppgifter utifrån svar på undersökningen tillsammans med registeruppgifter används för att bilda olika redovisningsgrupper. Detta möjliggör jämförelser mellan grupper med exempelvis svensk/utländsk bakgrund, ensamstående/sammanboende med eller utan barn som bor i olika kommuntyper. Möjligheten att kunna jämföra levnadsförhållanden för exempelvis inrikes- och utrikesfödda försämrars dock till viss del till följd av att bortfallet är relativt högt bland utrikesfödda. I regel kan emellertid statistiken jämföras mellan grupper.

5.3 Samanvändbarhet i övrigt

ULF/SILC utgör i många avseenden en unik datakälla. Det förekommer att andra undersökningar utnyttjar statistiken från ULF/SILC som referensmaterial. Inkomstdelen i ULF/SILC är så långt det är möjligt begreppsmässigt samordnad med statistiken från Inkomster och Skatter.

Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) bygger delvis på uppgifter från ULF/SILC och går att använda tillsammans med ULF/SILC. Inom avdelningen Befolkning och Velfärd används ett antal gemensamma redovisningar som innebär bättre möjligheter till samanvändbarhet av statistiken vilket gäller för exempelvis redovisningen efter födelselandsgrupp. Med andra ord är det möjligt att redovisa statistik för olika födelselandsgrupper med avseende på levnadsförhållanden tillsammans med inkomstuppgifter från undersökningen Inkomster och skatter respektive vilket partisympatier som hämtas från Partisymptatiundersökningen (PSU).

Redovisningen av inkomster och levnadsförhållanden på Eurostats webbplats möjliggör jämförelser av levnadsförhållanden i Sverige med hur det ser ut i andra länder. Eurostat publicerar uppgifter för ett antal variabler, så kallade kärnvariabler, som är gemensamma för olika länder vilket också ger bättre möjligheter till samanvändbarhet. Jämförbarheten begränsas något av att metoden som används för att samla in data skiljer sig mellan länderna.

Detaljerad information om metoder och riktlinjer finns på Eurostats webbplats³.

5.4 Numerisk överensstämmelse

Det finns skillnader i skattningar mellan några av ekonomiindikatorerna i ULF/SILC och motsvarande indikatorer i statistiken från Inkomster och skatter. Brister i överensstämmelsen gäller i första hand några av fördelningsmått för inkomster såsom Gini - koefficienten och risk för

² <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Publiceringskalender/Visa-detaljerad-information/?publobjid=12340>

³ [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_statistics_on_income_and_living_conditions_\(EU-SILC\)_methodology_%E2%80%93_data_quality](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC)_methodology_%E2%80%93_data_quality)

fattigdom där värdena är lägre i ULF/SILC jämfört med värdena i Inkomster och skatter. Gini – koefficienten mäter graden av inkomstjämlighet och koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1 där 0 innebär att inkomsterna är helt jämnt fördelade medan ett värde lika med 1 innebär att en enda individ innehar summan av samtliga inkomster i ett land eller en region.

Skillnader i skattningar av inkomstfördelningsmått mellan ULF/SILC och den officiella inkomstfördelningsstatistiken Inkomster och Skatter förklaras främst av följande två områden. Kapitalvinster inkluderas i den disponibla inkomsten i Inkomster och skatter men inte i ULF/SILC. Det andra området har med konsumtionsvikter att göra. ULF/SILC och Inkomster och Skatter använder nämligen olika konsumtionsvikter för att beräkna fördelningen av hushållens disponibla inkomst. Konsumtionsvikterna används för att jämföra den disponibla inkomsten mellan olika typer av hushåll där inkomsten relateras till hushållens sammansättning. Den disponibla inkomsten divideras med den vikt som gäller för hushållet.

Anledningen till att kapitalvinster inte inkluderas i den disponibla inkomsten i ULF/SILC och att konsumtionsvikterna skiljer sig jämfört med undersökningen Inkomster och Skatter har att göra med att ULF/SILC ingår i en gemensam internationell undersökning tillsammans med andra europeiska länder. Skattningarna av den disponibla inkomsten i ULF/SILC måste genomföras enligt de riktlinjer som har fastställts av Eurostat.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler för kvalitet och tillgänglighet, se lagen ([2001:99](#)) och förordningen ([2001:100](#)) om den officiella statistiken samt Statistiska centralbyråns föreskrifter ([SCB - FS 2016:17](#)) om kvalitet för den officiella statistiken.

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen ([2009:400](#)). För att skydda enskilda personers eller företags sekretessreglerade uppgifter säkerställs att de inte kan röjas direkt eller indirekt i den statistik som offentliggörs. Vid behandling av personuppgifter, dvs. information som direkt eller indirekt kan hänföras till en person som är i livet, gäller lagen ([2001:99](#)) och förordningen ([2001:100](#)) om den officiella statistiken samt personuppgiftslagen ([1998:204](#)).

C Bevarande och gallring

Enligt lagen om den officiella statistiken ska personuppgifter gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål. Enligt särskilt beslut från Riksarkivet (RA-MS 2011:59) skall data från ULF/SILC bevaras. Uppgifter som avser de första åren under 1980 – talet kommer att bevaras men avidentifieras. Årgångar som innehåller personuppgifter och som är arkiverade kan vid behov begäras tillbaka från Riksarkivet. Därefter kommer ett par årgångar att arkiveras successivt.

D Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet till denna undersökning föreligger inte.

E EU-reglering och internationell rapportering

ULF/SILC består av den svenska ULF-undersökningen samt av den europeiska SILC – undersökningen. Därmed genomförs undersökningen i enlighet med EU-förordningen 1177/2003. Det medför i sin tur att undersökningen är harmoniserad sedan år 2008 med övriga medlemsländers undersökningar. EU – förordningen gäller emellertid inte ULF – delen av undersökningen.

EU-SILC är en undersökning som är gemensam för alla EU-länder där frågor ställs kring utbildning, boende, hälsa, sociala förhållanden, inkomster och arbete. Målet är att ha gemensam europeisk statistik över inkomster och levnadsvillkor på både hushålls- och individnivå. EU-SILC består av två delar, en tvärsnittsdelen och en longitudinell del.

En fullständig lista över de förordningar som reglerar EU-SILC finns på Eurostats webbplats⁴.

⁴ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/747709/753172/population-social-conditions.pdf>

F Historik

SCB:s Undersökningar av Levnadsförhållanden (ULF) har genomförts för åren 1980 - 2016. I och med 2008 års undersökning harmoniserades ULF med den EU-reglerade undersökningen EU-SILC genom att urvalet till den nya panelen i EU- SILC:s longitudinella del även får frågorna som ingår i ULF och genom att frågor i ULF anpassas till SILC. Den longitudinella delen motsvarar den del där intervjupersonerna deltar vid fyra tillfällen vilket skapar möjlighet att jämföra levnadsförhållanden för samma personer över tid.

Från 1980 till 2015 tillämpades en indelning i fyra huvudteman som återkom med viss periodicitet, s.k. fördjupningar. Dessa teman var Hälsa och omsorg, Arbetsliv, Sociala relationer samt Fysisk miljö.

Från och med år 2011 redovisas varje år statistik från SILC. Åren 2008 – 2016 finns publicerade och avser både jämförelser mellan grupper i Sverige och hur levnadsförhållandena ser ut i Sverige jämfört med andra europeiska länder.

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska Centralbyrån (SCB)
Kontaktinformation	Thomas Helgeson (Produktansvarig)
E-post	fornamn@efternamn.scb.se
Telefon	010 -5069 4434

Bilaga 1. Variabelinnehåll

- redovisat efter komponent (ämnesområde)

Variabler som är markerade med * ingår endast i SILC och finns inte med i de tabeller som publiceras 24 april 2018.

ARBETSMILJÖ

Huvudinnehåll: *Fysisk och psykosocial arbetsmiljö - olycksfall - tunga lyft - upprepade och ensidiga arbetsrörelser - svettig i jobbet - skakningar och vibrationer - buller - stillasittande - datorarbete*

Indikatorer

Psykosocial arbetsmiljö

Enformigt arbete

Eget inflytande (arbetstempo, semester, förläggning av arbete)

Ej stöd av arbetskamrater/närmaste chef

Möjligheter att lära nya saker i arbetslivet

Stillasittande arbete

Nöjd/missnöjd med arbetet

BOENDE

Huvudinnehåll: Inre och yttre boendemiljö - Trygghet och stabilitet i boendet - Yttre boendemiljö - Åsikter om bostaden och omgivningen

Indikatorer

Hustyp, upplåtelseform

Utrymmesstandard, trångboddhet

Boendestandard*

Kvarboende unga vuxna*

EKONOMI

Huvudinnehåll: Inkomster, transfereringar - Boende- och barntillsynskostnader - Tillgång till viss materiell utrustning

Indikatorer

Arbetsinkomst för intervjuperson och eventuell make/maka*

Disponibel inkomst per person*

Hushållets disponibla inkomst*

Inkomst före och efter skatt för intervjuperson och eventuell make/maka*

Boendekostnader*

Barnomsorgskostnader*
Kontantmarginal
Ekonomiska problem
Ekonomiska svårigheter
Tillgång till bil

HÄLSA OCH OMSORG

Huvudinnehåll: Hälsotillstånd – sjukdomar – funktionsnedsättning – vårdkonsumtion – tobaksvanor

Indikatorer

Hälsotillstånd, fysiska och psykiska besvär
Bra hälsa, långvarig sjukdom, besvär med sömnen och besvär med värk
Body Mass Index (BMI)
Underviktiga, Normalviktiga, Överviktiga, Feta
Funktionsnedsättning
Synsvårigheter, hörselnedsättning, nedsatt rörelseförmåga, nedsatt aktivitetsförmåga.
Läkar- och tandläkarbesök
Läkarbesök, ej sökt vård trots behov
Tobaksvanor
Röker dagligen, snusar dagligen

SYSSELSÄTTNING

Sysselsättning och arbetstider:

Huvudinnehåll: Sysselsättningsförhållanden – Make/maka/sambos sysselsättningsförhållanden

Indikatorer

Huvudsaklig sysselsättning (arbetar, arbetslös, studerande, övriga)
Yrkesställning (anställda, företagare)
Anställda (fast anställda, tidsbegränsat anställda)
Arbetstider (heltid, deltid, kväll, natt, skift)

SOCIALA RELATIONER

Huvudinnehåll: Hushållets sammansättning och familjebildning – Kontakter med släkt och vänner

Indikatorer

Hushållets sammansättning

Umgänge med barn, föräldrar och syskon
Umgänge med andra släktingar, vänner och bekanta
Har någon nära vän

TRYGGHET OCH SÄKERHET

Huvudinnehåll: Offer för våld- hotelser

Indikatorer

Utsatt för våld eller hot om våld
Skadornas art och konsekvenser

SILC-FÖRDJUPNING: HÄLSA

Huvudinnehåll: Finansiell börda vid betalning av medicinsk vård, tandläkarvård eller köp av medicin

Medicinsk vård upplevs som en finansiell börda*
Tandläkarvård upplevs som en finansiell börda*
Köp av medicin upplevs som en finansiell börda*

SILC-FÖRDJUPNING: BARNHÄLSA

Huvudinnehåll: Ingen läkarvård eller tandvård för barnen trots behov

Har inte fått läkarvård/ medicinsk behandling för barnen trots behov*

Har inte fått tandläkarvård för barnen trots behov*

Huvudsaklig anledning till att barnen inte fått läkarvård/ medicinsk behandling*

Huvudsaklig anledning till att barnen inte fått läkarvård/ medicinsk behandling*

SILC-FÖRDJUPNING: KONSUMTION

Huvudinnehåll: Hur mycket pengar som används på mat- hur mycket pengar som används till transporter – hur mycket hushållet sparar per månad

Indikatorer

Hushållets utgifter för inköp av mat hemma*
Hushållets utgifter för inköp av mat utanför hemmet*
Hushållets utgifter för allmänna transporter (buss, tunnelbana etc.)*
Hushållets utgifter för allmänna transporter (bil, cykel, moped etc.)*
Hushållets sparande per månad*

SILC-FÖRDJUPNING: FÖRMÖGENHETER (Reala och finansiella tillgångar)

Huvudinnehåll: Bostadens uppskattade värde – egendom förutom bostaden (t ex fritidshus) – finansiella tillgångar (aktier, fonder och vanligt banksparande)

Indikatorer

Värdet på bostaden vid försäljning*

Tillgång till annan egendom utöver bostaden*

Tillgång till löne- eller sparkonto*

Finansiella tillgångar på löne- eller sparkontot*

Innehav av aktier, fonder, obligationer eller andra värdepapper*

Finansiella tillgångar i aktier, fonder, obligationer eller andra värdepapper*